

VALSTYBĖS TARNYBOS DEPARTAMENTAS

**REKOMENDACIJA
DĖL VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ
MATERIALINĘ ATSAKOMYBĘ
REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ
NUOSTATŲ TAIKymo**

2014-07-07

VILNIUS

TURINYS

I. ĮŽANGA.....	3
II. BENDROSIOS VALSTYBĖS TARNUTOJŲ MATERIALINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS IR ŽALOS ATLYGINIMO TVARKA.....	4
Dėl visos žalos atlyginimo ir visiškos materialinės atsakomybės sutarčių sudarymo su valstybės tarnautojais.....	7
III. VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ INSTITUCIJŲ IR JŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ ATSAKOMYBĖ UŽ PRIIMTUS NETEISĖTUS SPRENDIMUS	9
Dėl neteisėto akto panaikinimo	9
Dėl žalos tretiesiems asmenims atlyginimo	10
Dėl tarnybinio nusižengimo tyrimo pradėjimo ir konkrečių kaltų dėl neteisėto sprendimo priėmimo asmenų nustatymo	11
Dėl valstybės regresio teisės į žalos tretiesiems asmenims padariusius valstybės tarnautojus ar darbuotojus įgyvendinimo ir žalos valstybės institucijai atlyginimo	12

I. IŽANGA

Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą valstybės ar savivaldybių institucijų vardu veikiančių asmenų priimtų neteisėtų aktų sukelta žala ne visada atlyginama operatyviai ir veiksmingai, vadovaujantis teisingumo ir asmeninės atsakomybės principais, praktikoje iškyla valstybės tarnautojų materialinę atsakomybę reglamentuojančių nuostatų taikymo problemų.

Rekomendacija parengta remiantis sisteminė teisės aktų analize, teismų praktika, Vyriausybės 2012 m. birželio 11 d. pasitarimo protokole Nr. 39 (7 klausimas) „Dėl klausimų, susijusių su valstybės ir savivaldybių institucijų, valstybės tarnautojų atsakomybe dėl neteisėtų aktų“ išnagrinėtų klausimų analize ir Valstybės tarnybos departamento patirtimi užtikrinant Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – [VTĮ](#)) nuostatų, reglamentuojančių valstybės tarnautojų materialinę atsakomybę, įgyvendinimą.

Esamas materialinės atsakomybės teisinis reglamentavimas apima [VTĮ](#), [Darbo kodekso](#), [Civilinio kodekso](#), [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) ir [Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo](#) nuostatas, todėl praktikoje neretai yra neaiškus.

II. BENDROSIOS VALSTYBĖS TARNUTOJŲ MATERIALINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS IR ŽALOS ATLYGINIMO TVARKA

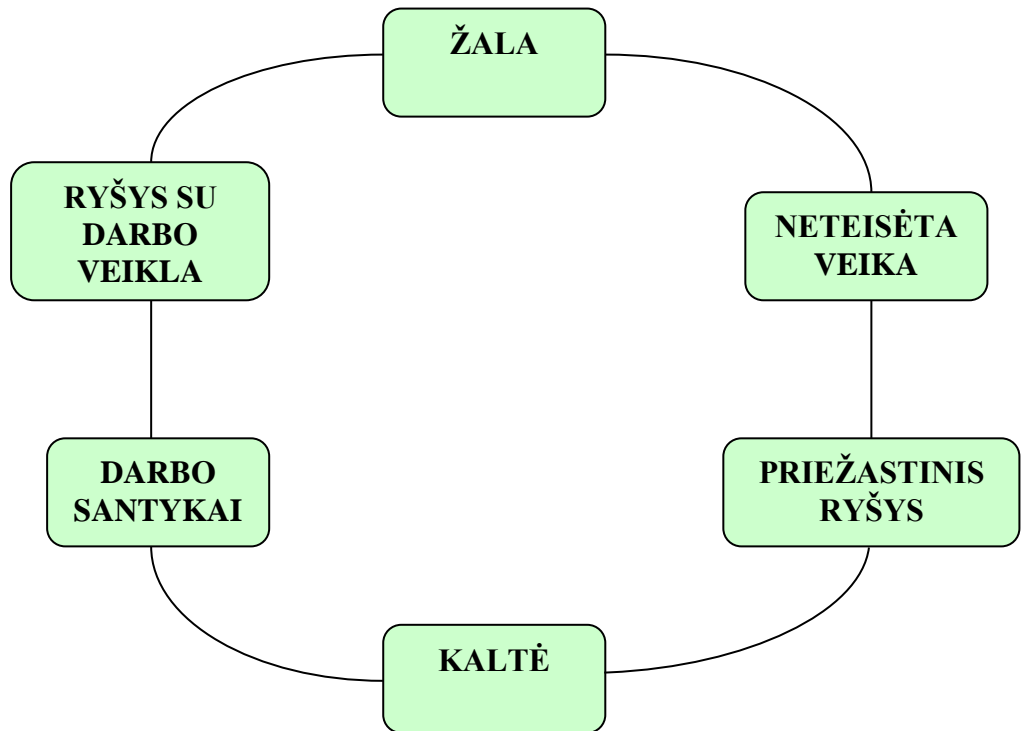
Valstybės tarnautojo materialinės atsakomybės sąlygas ir žalos atlyginimo tvarką reglamentuoja [VTĮ](#) 28 ir 32 straipsniai.

Valstybės tarnautojo neteisėta kalta veika, kuria jis padarė tiesioginę materialinę žalą valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, turi būti įrodyta. Tiriant tarnybinį nusižengimą būtina įrodyti priežastinį ryšį tarp valstybės tarnautojo padarytos veikos ir kilusių pasekmių. Tik tuomet galima reikalauti, kad valstybės tarnautojas atlygintų savo neteisėta kalta veika valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą.

Pažymėtina, kad žala valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai gali būti padaryta ir nesant valstybės tarnautojo tarnybinio nusižengimo požymių. Bet kuriuo atveju žala laikytina civiline teisine kategorija. [Civilinio kodekso](#) 6.249 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas. [Civilinio kodekso](#) 6.247 straipsnyje nustatyta, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu. Taigi ir civilinė atsakomybė taikoma tik esant minėtam priežastiniam ryšiui.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, jog [VTĮ](#) 32 straipsnio 1 dalyje yra aptartos tik kai kurios bendrosios materialinės atsakomybės atsiradimo sąlygos – žalos padarymas, neteisėta veika, žalą padariusio asmens kaltė, tačiau nieko nepasisakyta dėl kitų materialinės atsakomybės atsiradimo sąlygų, kurios taikomos kituose iš esmės analogiškuose teisiniuose santykiuose (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-438-2120-11](#)). Remiantis nurodyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, tokiu atveju taikytinos Darbo kodekso nuostatos, susijusios su materialinės atsakomybės atsiradimo sąlygų nustatymu bei taikymu. Todėl, teisėjų kolegijos nuomone, atmetinas kaip nepagrįstas apeliacinio skundo argumentas, jog pirmosios instancijos teismas, taikydamas [VTĮ](#) 32 straipsnį, neturėjo remtis Darbo kodekso normomis (Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio mėn. 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-63-2899-11](#)).

Atsižvelgiant į minėtą nutartį, taikant [VTĮ](#) 32 straipsnio nuostatas, reikėtų remtis ir [Darbo kodekso](#) normomis. [Darbo kodekso](#) 245 straipsnyje nustatyta, kad materialinė atsakomybė atsiranda dėl teisės pažeidimo, kuriuo vienas darbo santykio subjektas padaro žalą kitam subjektui, neatlikdamas savo darbo pareigų arba netinkamai jas atlikdamas. Pagal [Darbo kodekso](#) 246 straipsnį materialinė atsakomybė atsiranda, kai yra visos šios sąlygos: 1) padaroma žala; 2) žala padaroma neteisėta veika; 3) yra priežastinis ryšys tarp neteisėtos veikos ir žalos atsiradimo; 4) yra pažeidėjo kaltė; 5) pažeidėjas ir nukentėjusioji šalis teisės pažeidimo metu buvo susiję darbo santykiais; 6) žalos atsiradimas yra susijęs su darbo veikla (Žr. [schema](#)).

Materialinės atsakomybės sąlygos

Valstybės tarnautojas turi atlyginti visą savo neteisėta kalta veika valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą, jeigu ją padarė vykdydamas vidaus administravimo veiklą, kuria užtikrinamas valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos funkcionavimas (pvz., struktūros tvarkymas, personalo valdymas, turimų materialinių-finansinių išteklių tvarkymas ir valdymas). Pagal [Civilinio kodekso](#) 6.251 straipsnio 1 dalį, padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę, tačiau [VTĮ](#) 32 straipsnio 2 dalimi žalos atlyginimas apribotas 6 vidutinių šio valstybės tarnautojo darbo užmokesčių dydžio suma, išskyrus teisės aktų nustatytus atvejus, kai privaloma atlyginti visą žalą.

Akivaizdu, kad [VTĮ](#) 32 straipsnio 2 dalyje numatytas žalos atlyginimo teisinis reguliavimas taikytinas tik tais atvejais, kai reikalaujama žalos atlyginimo iš specialių subjektų – valstybės tarnautojų, padariusių žalą jiems atliekant vidaus administravimo veiklą. Kas yra vidaus administravimas, apibrėžiama [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) 2 straipsnio 2 dalyje: „Vidaus administravimas – administravimo veikla, kuria užtikrinamas valstybės ar vietos savivaldos konkrečios institucijos, įstaigos, tarnybos ar organizacijos funkcionavimas (struktūros tvarkymas, personalo valdymas, turimų materialinių-finansinių išteklių tvarkymas ir valdymas), kad ji galėtų tinkamai vykdyti priskirtus viešojo administravimo ar kitos valstybinės veiklos uždavinius“. Taigi [VTĮ](#) 32 straipsnio 2 dalis taikytina tik asmenims, kurių veikla užtikrinamas valstybės ar vietos savivaldos konkrečios institucijos, įstaigos, tarnybos ar organizacijos funkcionavimas. Pareigūnai, atliekantys valstybės sienos apsaugos funkciją ir šiems tikslams naudojantys valstybės turtą, nėra asmenys, atliekantys vidaus administravimo veiklą, kaip tai apibrėžiama [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) 2 straipsnio 2 dalyje, todėl tokių statutinių valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės teisinis pagrindas yra ne [VTĮ](#) 32 straipsnio 2 dalis, o to paties straipsnio 1 dalis. Be to, tiek, kiek šios atsakomybės nereguliuoja [Vidaus tarnybos statusas](#) bei [VTĮ](#), taikytinas [Darbo kodeksas](#) ([VTĮ](#) 5 straipsnis). Šiuo atveju svarbu pastebėti, jog [VTĮ](#) 32 straipsnio 1 dalyje nenustatytos atlygintinos žalos ribos, todėl būtent šia apimtimi taikytinas [Darbo kodeksas](#), kurio 254 straipsnyje numatyta, jog darbuotojas privalo atlyginti visą padarytą žalą, bet ne daugiau kaip jo trijų vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio, išskyrus atvejus, nustatytus [Darbo kodekso](#) 255 straipsnyje. Nagrinėjamoje byloje [Darbo kodekso](#) 255 straipsnyje numatytų sąlygų visiškai žalos atlyginimui nėra, todėl taikytina bendroji [Darbo kodekso](#) 254 straipsnyje numatyta taisyklė, jog atlygintinos žalos dydis negali viršyti darbuotojo trijų vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio (Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. kovo mėn. 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-415-35-07](#)).

Taigi [VTĮ](#) 32 straipsnio 2 dalis taikytina tik asmenims, kurių veikla užtikrinamas valstybės ar vietos savivaldos konkrečios institucijos, įstaigos, tarnybos ar organizacijos funkcionavimas.

Valstybės tarnautojui paliekama galimybė valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai padarytą žalą atlyginti savo noru, taip išvengiant išskaitų iš darbo užmokesčio. Žalą valstybės tarnautojas gali atlyginti tiek pinigais, tiek natūra (pvz., nupirkdamas naują daiktą ar pan.). Tai jis turi padaryti nepasibaigus [VTĮ](#) 32 straipsnio 4 dalyje nustatytam vieno mėnesio terminui.

Jei valstybės tarnautojas gera valia šalių susitarimu žalos neatlygino natūra ar pinigais, padarytos žalos atlyginimas gali būti tą valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimu išskaitomas iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio, neviršijant vidutinio darbo užmokesčio. Sprendimas dėl žalos atlyginimo turi būti priimtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos paaikšėjimo dienos. Neatlyginta žalos dalis išieškoma pareiškus ieškinį teisme.

Pažymėtina, kad pagal [Darbo kodekso](#) 257 straipsnio 5 dalies nuostatas, atlygintinos žalos dydis gali būti mažintinas, atsižvelgiant į aplinkybes, lėmusias žalos atsiradimą, taip pat atsakovo turtinę padėtį.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, jog [VTI](#) 32 straipsnio 4 dalies nuostata, kad sprendimas turi būti priimtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos paaikšėjimo dienos, nustato naikinamąjį terminą, kuriuo nepasinaudojus žalos atlyginimas neteisimine tvarka (išskaitymas iš tarnautojo darbo užmokesčio vidaus administravimo tvarka) nebegalimas ir žala gali būti išieškoma teismine tvarka (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-146-208-10](#)).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartyje Nr. [A-502-304-08](#) konstatuota, jog teisės aktais nenustatyta pareiga atlikti tarnybinį patikrinimą materialinės žalos padarymo atveju. Šioje nutartyje taip pat pabrėžta, kad žalos paaikšėjimu turi būti laikomas momentas, kuomet atsakovui tapo žinoma visuma aplinkybių apie žalos padarymo faktą ir dydį. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką [VTI](#) 32 straipsnio 4 dalyje nustatyto vieno mėnesio termino skaičiavimo pradžia turi būti siejama su tiesioginės materialinės žalos atsiradimu, t. y. su diena, kai institucija (atsakovas) patyrė tiesiogines išlaidas atkuriant dėl tarnautojo kaltės padarytą žalą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-143-1519-10](#)).

Taip pat Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2010 m. vasario 8 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [A-146-208-10](#) [VTI](#) 32 straipsnio 4 dalies taikymo kontekste yra pažymėjęs, kad atliekant tarnybinį patikrinimą dėl galimo tarnybinio nusižengimo, susijusio su materialinės žalos padarymu, minėtoje įstatymo normoje įtvirtinta nuostata, kad valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimas dėl žalos atlyginimo išskaitymo iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio turi būti priimtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos paaikšėjimo dienos, yra lemianti, t. y. [VTI](#) 32 straipsnio 4 dalyje nustatytas vieno mėnesio terminas turi būti skaičiuojamas nuo žalos paaikšėjimo dienos, o ne nuo tarnybinio patikrinimo išvados patvirtinimo dienos. (Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. gruodžio mėn. 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-62-3689-11](#)).

Valstybės tarnautojas, nesutinkantis su jį į pareigas priėmusio asmens sprendimu dėl valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai padarytos žalos atlyginimo, gali realizuoti savo konstitucinę teisę kreiptis į teismą. Kreipimasis į teismą sustabdo žalos atlyginimo išieškojimą.

Dėl visos žalos atlyginimo ir visiškos materialinės atsakomybės sutarčių sudarymo su valstybės tarnautojais

[VTI](#) 5 straipsnyje nustatyta, kad darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja [VTI](#). Atsižvelgiant į tai, kad [VTI](#) nereglamentuoja atveju, kada valstybės tarnautojai privalo atlyginti visą žalą ir visiškos materialinės atsakomybės sutarčių sudarymo su valstybės tarnautojais, todėl tokias atvejais turėtų būti taikomos [Darbo kodekso](#) 255 ir 256 straipsnių nuostatos. Pagal [Darbo kodekso](#) 255 straipsnio nuostatas, darbuotojas privalo atlyginti visą žalą, jei: 1) žala padaryta tyčia; 2) žala padaryta jo nusikalstama veika, kuri yra konstatuota Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka; 3) žala padaryta darbuotojo, su kuriuo sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis; 4) žala padaryta prarandant įrankius, drabužius, apsaugos priemones, perduotas darbuotojui naudotis darbe, taip pat prarandant medžiagas, pusgaminius ar gaminius gamybos procese; 5) žala padaryta kitokiu būdu ar kitokiam turtui, kai už ją visiška materialinė atsakomybė nustatyta specialiuose įstatymuose; 6) žala padaryta neblaivaus arba apsvaigusio nuo narkotinių ar toksinių medžiagų darbuotojo; 7) tai nustatyta kolektyvinėje sutartyje.

[Darbo kodekso](#) 256 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad visiškos materialinės atsakomybės sutartis gali būti sudaroma su darbuotojais, kurių darbas yra tiesiogiai susijęs su materialinių vertybių saugojimu, priėmimu, išdavimu, pardavimu, pirkimu, gabenimu, ir dėl priemonių, perduotų darbuotojui naudotis darbe. Konkrečių darbų ir pareigų sąrašas nustatomas kolektyvinėje sutartyje. Ši sutartis įforminama raštu. Joje turi būti nustatyta, už kokias materialines vertybes darbuotojas prisiima visišką materialinę atsakomybę ir kokius įsipareigojimus prisiima darbdavys, užtikrindamas sąlygas, kad žala neatsirastų. Pagal šio straipsnio 2 dalies nuostatas, tais atvejais, kai dėl kartu dirbamo darbo neįmanoma atriboti atskirų darbuotojų atsakomybės, gali būti sudaroma visiškos materialinės atsakomybės sutartis su darbuotojų grupe. Šiuo atveju žalą atlygina visi sutartį pasirašę darbuotojai. Kiekvieno jų dalis atlyginant žalą nustatoma proporcingai jų dirbtam laikui, per kurį susidarė žala, jei sutartyje nenustatyta kitaip.

Darbuotojų materialinės atsakomybės paskirtis yra užtikrinti darbdavio galimos materialinės žalos atlyginimą, todėl natūralu, kad šia sutartimi siekiama apginti visų pirma darbdavio interesus. Nepagrįsti pareiškėjo argumentai, kad su juo sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis neatitinka reikalavimų ir yra neteisėta, nes minėtos sutartys gali būti sudaromos tik su darbuotojais, kurių darbas tiesiogiai susijęs su materialinių vertybių saugojimu, priėmimu, išdavimu, pirkimu, gabenimu, nes sutartis gali būti sudaryta ir dėl priemonių, perduotų darbuotojui naudotis darbe. Tai, kad pareiškėjo darbovietėje nėra sudaryta kolektyvinė sutartis, kurioje nurodyti konkretūs darbai ir sąrašas pareigų, atsakingų už materialinių vertybių saugojimą, negali būti vertinama kaip pagrindas konstatuoti sutarties ydingumą (Vilniaus apygardos administracinio teismo 2008 m. vasario mėn. 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [I-2507-244-2008](#)).

III. VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ INSTITUCIJŲ IR JŲ TARNAUTOJŲ ATSAKOMYBĖ UŽ PRIIMTUS NETEISĖTUS SPRENDIMUS

Valstybės institucijai priėmus neteisėtą administracinį aktą (atlikus neteisėtą veiksmą), turėtų būti atliekami šie su valstybės ir savivaldybių institucijų ir jų tarnautojų atsakomybe už priimtus neteisėtus sprendimus susiję veiksmai:

1. Neteisėto akto panaikinimas ir žalos tretiesiems asmenims atlyginimas;
2. Tarnybinio nusižengimo tyrimo pradėjimas ir konkrečių kaltų dėl neteisėto sprendimo priėmimo asmenų nustatymas;
3. Valstybės regreso teisės į žalos tretiesiems asmenims padariusius valstybės tarnautojus ar darbuotojus įgyvendinimas ir žalos valstybės institucijai atlyginimas;

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, aiškindamas valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų sampratą, yra pažymėjęs, kad neteisėtumas galėtų pasireikšti tik tada, kai būtų nustatoma, jog valdžios institucijų darbuotojai neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, paviršutiniškai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-556-499-07](#)). Taip pat Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad, sprendžiant administracinės teisės subjekto veiklos neteisėtumo klausimą, kiekvienu konkrečiu atveju yra būtina nustatyti, kokios teisės normos buvo pažeistos ir kaip šie pažeidimai pasireiškė, t. y. neigiamos tam tikros veikos pasekmės savaime negali būti laikomos pakankamu pagrindu konstatuoti šios veikos neteisėtumą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-11-1642-05).

Dėl neteisėto akto panaikinimo

[Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) 89 straipsnyje reglamentuoti skundžiamo akto panaikinimo pagrindai. Pagal šio straipsnio nuostatas skundžiamas aktas (ar jo dalis) turi būti panaikintas, jeigu jis yra:

- 1) neteisėtas iš esmės, t. y. savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams;
- 2) neteisėtas dėl to, kad jį priėmė nekompetentingas administravimo subjektas;
- 3) neteisėtas dėl to, kad jį priimant buvo pažeistos pagrindinės procedūros, ypač taisyklės, turėjusios užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą bei sprendimo pagrįstumą.

Kai skundžiamas aktas yra panaikinamas, turi būti taikomos teisinės pasekmės, numatytos [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) 92 straipsnyje. Šiame straipsnyje nustatyta, kad skundžiamo administracinio akto (veiksmo) panaikinimas reiškia, jog konkrečiu atveju atkuriamas buvusi iki ginčijamo akto (veiksmo) priėmimo padėtis, t. y. atkuriamos pažeistos pareiškėjo teisės ar teisėti interesai, tačiau iki panaikinto akto galiojusio kito akto teisinė galia tokiu atveju savaime neatkuriamas. Pažymėtina, kad [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) 92 straipsnio nuostata sąlygoja tai, kad visais atvejais, kai panaikinamas ginčijamas administracinis aktas (veiksmas), tokio akto panaikinimo pasekmės yra taikomos atgaline tvarka ir turi būti atkuriamas iki tokio akto priėmimo buvusi padėtis. Atkūrus iki tokio akto priėmimo buvusią padėtį, tretieji asmenys, su kurių teisėmis buvo susijęs panaikintas aktas, paprastai patiria žalą dėl to, kad apribojama asmenų nuosavybės teise, asmenys patiria nuostolių, todėl sąžiningiems asmenims atsiranda teisė reikalauti iš valstybės atlyginti žalą, o valstybei atsiranda pareiga žalą atlyginti.

Dėl žalos tretiesiems asmenims atlyginimo

[Civilinio kodekso](#) 6.271 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. [Civilinio kodekso](#) 6.271 straipsnio 2 ir 3 dalyse apibrėžiama, kas laikytina valdžios institucija ir jos aktu. Šio straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė pagal šį straipsnį atsiranda tik tada, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti.

Tretieji asmenys dėl neteisėto akto panaikinimo ir dėl jiems padarytos žalos atlyginimo gali kreiptis į teismą. Taip pat esamas teisinis reglamentavimas leidžia įstaigoms panaikinti neteisėtą aktą ir atlyginti tretiesiems asmenims dėl tokio akto panaikinimo atsiradusią žalą, tačiau nepakankamai užtikrina sąžiningų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą valstybės ar savivaldybių institucijoms priėmus neteisėtus sprendimus tuo aspektu, kad sąžiningiems asmenims apskritai atsiranda žala. [Administracinių bylų teisenos įstatymo](#) nuostatos vis dėlto aiškiai nereglamentuoja teismų teisės atsižvelgti, ar įvertinus konkrečios situacijos aplinkybes yra tikslinga apsaugoti sąžiningų asmenų interesus ir nenaikinti konkretaus skundžiamo akto.

Pažymėtina, jog jei nepanaikinus neteisėto akto vis dėlto bus padaryta žala (pavyzdžiui, žala aplinkai), tokios žalos atlyginimo ir atsakomybės taikymo klausimas vis tiek galėtų būti keliamas, kadangi žalą patyręs trečiasis asmuo gali būti nebūtinai privatus asmuo, tai gali būti ir valstybė (pavyzdžiui, kai padaroma žala aplinkai).

Svarstant sąžiningų asmenų privačios nuosavybės teisės galimus pažeidimus tais atvejais, kai panaikinami valstybės (savivaldybių) institucijų neteisėti aktai (pavyzdžiui, išduoti tam tikrą veiklą leidžiantys dokumentai), taip pat yra aktuali Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, kadangi Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmojo protokolo, kurį Lietuvos Respublika ratifikavo 1995 m. gruodžio 7 d. įstatymu Nr. 1–1117 (Žin., 1996, Nr. 5-112), 1 straipsnyje nustatyta, kad kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent visuomenės interesais ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008-03-13 byloje Nr. [32457/05](#) Gashi prieš Kroatiją nurodyta, kad valstybės institucijų klaidos turi būti aiškinamos asmenų naudai, ypač tais atvejais, kai nėra pažeidžiamas joks kitas privatus interesas. Valstybė turi prisiimti bet kokių valstybės institucijų padaromų klaidų riziką ir padarytos klaidos negali būti taisomos privataus asmens sąskaita. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje formuluojamos taisyklės, kad tais atvejais, kai tam tikri leidimai ar sandoriai yra panaikinami dėl valstybės institucijų padarytos klaidos (dėl valstybės institucijų kaltės), privatūs asmenys neturi dėl to patirti neigiamų pasekmių. Taigi Europos Žmogaus Teisių Teismas akcentuoja, kad sąžiningų asmenų interesai turi būti saugomi tais atvejais, kai panaikinami valstybės ar savivaldybių institucijų neteisėti aktai. Visų pirma sąžiningi asmenys turi būti kiek įmanoma apsaugoti nuo žalos atsiradimo, o jei žala atsiranda, asmenys turi teisę reikalauti valstybės ar savivaldybių institucijų atlyginti atsiradusią žalą.

Sąžiningumo aspektas atsispindi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant statybos teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas). Pvz.. 2005 m. gruodžio 9 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A15-1797/2005 ([Administracinių teismų praktika Nr. 8. 2005](#), p. 359-375) teismas nurodė, kad tam tikrais atvejais vien formalių pažeidimų, susijusių su statybos leidimu, nustatymas nesudaro pagrindo panaikinti šį leidimą, jeigu nėra pažeisti viešieji ar trečiųjų asmenų interesai, asmuo, kuriam išduotas statybos leidimas, elgėsi sąžiningai, ir pateikė sąlygas ir kriterijus, pagal kuriuos vertino asmens sąžiningumą konkrečioje situacijoje.

Sąžiningumo reikšmė taip pat atsispindi ir įstatymuose, reglamentuojančiuose asmenų veikimą priimtų administracinių aktų pagrindu konkrečioje veiklos srityje. Pavyzdžiui, [Statybos įstatymas](#) sudaro prielaidas atsižvelgti į sąžiningų asmenų teisėtus lūkesčius ir užtikrinti tokių asmenų interesų apsaugą. Pažymėtina kad analogiško teisinio reglamentavimo nėra kitose visuomeninių santykių srityse, kuriose taip pat yra aktuali sąžiningų asmenų teisių ir interesų apsauga, pripažinus neteisėtu ir panaikinus valstybės ar savivaldybių institucijų administracinį aktą, kurio pagrindu jie veikė.

Pažymėtina, kad viešojo intereso ir sąžiningų asmenų interesų pusiausvyra, kai egzistuoja bendra taisyklė, įpareigojanti panaikinti skundžiamą aktą, yra teisinio reguliavimo, o ne praktinio taikymo problema.

Dėl tarnybinio nusižengimo tyrimo pradėjimo ir konkrečių kaltų dėl neteisėto sprendimo priėmimo asmenų nustatymo

[VTI](#) 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuota, jog valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga pažeidė įstatymus ar kitus teisės aktus, šioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje turi būti pradėtas valstybės tarnautojų, dėl kurių galimos kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, tarnybinio nusižengimo tyrimas. Taigi [VTI](#) numato imperatyvą nustatyti kaltą valstybės tarnautoją.

Pažymėtina ir tai, kad valstybės tarnautojas, dėl kurio kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, trauktinas tarnybinėn atsakomybėn neatsižvelgiant į tai, ar buvo padaryta žala ar ne, nors šis faktas, be abejo, turi reikšmės kvalifikuojant nusižengimą ir parenkant tarnybinę nuobaudą.

Tais atvejais, kai teismo sprendimu yra panaikinamas neteisėtas valstybės institucijos sprendimas, tai dar savaime nereiškia valstybės tarnautojo kaltės. Neteisėtą valstybės institucijos sprendimą (įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą) gali sąlygoti visuma veiksnių, nebūtinai susijusių su konkrečiu valstybės tarnautojo neteisėtais veiksmais. Pavyzdžiui, galima situacija, kai įstatymai ar kiti teisės aktai priimant sprendimus yra pažeidžiami dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo, kompetencijos stokos ar dėl nepakankamų įstaigos materialinių išteklių. Taigi galimos ir tokios situacijos, kai nėra pagrindo pradėti tarnybinio nusižengimo tyrimą ir atsakomybę dėl įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimo turi prisiimti pati valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga (plačiaja prasme – valstybė, kurios pareiga užtikrinti tinkamas valstybės tarnautojų ir valstybės institucijos veiklos sąlygas). Tokiu atveju nebūtų pagrindo taikyti [VTI](#) 30 straipsnio 1 dalies nuostatas, t. y. nenustačius valstybės tarnautojų, dėl kurių galimos kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, nebūtų pagrindo pradėti tarnybinio nusižengimo tyrimą.

Pažymėtina, kad konkrečiu atveju turėtų būti išsamiai įvertintos konkrečios faktinės situacijos aplinkybės, teisės aktai, reglamentuojantys valstybės tarnautojų veiklą konkrečioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, valstybės tarnautojų funkcijas, jų atsakomybės

laipsnį ir kt. Tik išsamiai išanalizavus faktines aplinkybes ir konkretaus valstybės tarnautojo ar konkrečios institucijos veiklą reglamentuojančius teisės aktus galima daryti išvadas ir priimti sprendimą dėl tarnybinio nusižengimo tyrimo pradėjimo ar nepradėjimo.

Atsižvelgiant į tai, siūlytini tokie valstybės tarnautojų, dėl kurių kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, nustatymo etapai:

1. Preliminarus faktinės situacijos vertinimas valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, siekiant nustatyti, ar yra konkrečių asmenų, dėl kurių galimos kaltės buvo pažeisti įstatymai ar kiti teisės aktai, ar pažeidimą sąlygojo objektyvių aplinkybių visuma;

2. Jeigu įmanoma nustatyti konkretaus asmens galimus neteisėtus veiksmus ir galimą kaltę, turi būti pradedamas tarnybinio nusižengimo tyrimas konkretaus asmens atžvilgiu. Šiuo atveju būtina įvertinti, ar nėra pasibaigę [VTI](#) nustatyti tarnybinio nusižengimo tyrimo pradėjimo terminai.

Atkreiptinas dėmesys, kad, atliekant tarnybinio nusižengimo tyrimą, valstybės tarnautojo kaltė nėra preziumuojama, šiuo aspektu kaltės įrodinėjimo pareiga, skirtingai nei civilinės atsakomybės taikymo atveju, yra priskiriama institucijai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad teisėjų kolegija nepitaria apeliacinio skundo argumentui, jog šiuo atveju taikytina kaltės prezumpcija, nustatyta Civilinio kodekso 6.248 straipsnyje. <...> Teisėjų kolegija sutinka su atsiliepime į apeliacinį skundą išdėstyta pareiškėjo pozicija, jog savo esme tarp šalių susiklostę santykiai artimesni darbo teisei negu civilinei teisei, o pagal darbo teisės principus kylančios materialinės atsakomybės sąlygas turi įrodyti darbdavys, nes darbuotojo kaltės prezumpcija įstatymuose nenustatyta (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-2899/2011).

Dėl valstybės regreso teisės į žalos tretiesiems asmenims padariusius valstybės tarnautojus ar darbuotojus įgyvendinimo ir žalos valstybės institucijai atlyginimo

Atlyginusi trečiajam asmeniui padarytą žalą, valstybė pagal [Civilinio kodekso](#) 6.280 straipsnį ir [VTI](#) 33 straipsnį įgyja regreso teisę reikalauti žalos atlyginimo iš žalą padariusio valstybės tarnautojo.

[VTI](#) 33 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad valstybės tarnautojo padarytą žalą atlyginusi valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga turi regreso teise reikalauti iš žalą padariusio valstybės tarnautojo tokio dydžio žalos atlyginimo, kiek ji sumokėjo, bet ne daugiau kaip 9 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių. Jeigu valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga į padariusį žalą valstybes tarnautoją turi tokio dydžio regreso teisę, kiek ji sumokėjo žalos atlyginimo. Žalos atlyginimas išieškomas iš valstybes tarnautojo darbo užmokesčio ir negali viršyti 20 procentų valstybės tarnautojui priklausančio per mėnesį mokėti darbo užmokesčio.

[VTI](#) 33 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos vadovas ir nariai privalo solidariai atlyginti valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai žalą, padarytą dėl kolegialios institucijos sprendimų, priimtų pažeidžiant Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus. Nuo pareigos atlyginti žalą atleidžiami tie asmenys, kurie balsavo prieš tokį sprendimą arba nedalyvavo posėdyje jį priimant ir per 7 dienas po to, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokį sprendimą, įteikė institucijos vadovui rašytinį pareiškimą. Kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos vadovo ir nario atsistatydinimas ar atšaukimas iš pareigų neatleidžia jų nuo padarytos dėl jų kaltės žalos atlyginimo.

Valstybė regreso teisę į valstybė tarnautoją gali įgyvendinti tiek valstybės tarnautojui dirbant toje institucijoje, tiek pasibaigus valstybės tarnybos santykiams tarp institucijos ir valstybės tarnautojo. Kai valstybės tarnybos santykiai tarp institucijos ir valstybės tarnautojo yra pasibaigę, institucija, atlyginusi buvusio valstybės tarnautojo padarytą žalą, turi į padariusį žalą asmenį (buvusį valstybės tarnautoją) regreso teisę, vadovaujantis [Civilinio kodekso](#) 6.280 straipsniu.

Kai žalą trečiajam asmeniui padaro valstybės ar savivaldybės institucijos darbuotojas (dirbantis pagal darbo sutartį), žala turi būti atlyginama vadovaujantis [Civilinio kodekso](#) 6.271 straipsniu, t. y. žalą trečiajam asmeniui tokiu atveju turi atlyginti valstybė. Valstybės ar savivaldybės institucija, atlyginusi žalą, įgyja regreso teisę į žalą padariusį darbuotoją pagal [Civilinio kodekso](#) 6.280 straipsnį.

Valstybės regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisės į žalą padariusį asmenį įgyvendinimo tvarką bei atstovavimą valstybei nustato [Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymas](#), pagal kurio 5 straipsnio 1 dalį valstybė, atlyginusi dėl kitų valdžios institucijų pareigūnų, valstybės tarnautojų ar kitų darbuotojų kaltų veiksmų (aktų) atsiradusią žalą, įgyja regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę teismo tvarka išieškoti iš šių asmenų tiek, kiek ji sumokėjo, bet ne daugiau kaip 9 vidutinius jų darbo užmokesčius, jeigu kiti įstatymai nenustato kitaip. [Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo](#) 5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad valstybei atstovaujančios institucijos privalo pareikšti ieškinį dėl žalos išieškojimo regreso (atgręžtinio reikalavimo) tvarka, jei valstybės tarnautojas ar kitas darbuotojas jos neatlygino savo noru.

Pažymėtina, kad nurodytą normą taikyti būtų neįmanoma, jeigu valstybės institucija neturėtų duomenų apie valstybės tarnautojus, dėl kurių kaltų veiksmų atsirado žala. Šiuo atveju galimi tokie valstybės institucijos veiksmai:

1. Jeigu valstybės institucija, atlikusi tarnybinio nusižengimo tyrimą, nustato dėl neteisėtų veiksmų, dėl kurių atsirado valstybės institucijos atlyginta žala, atlikimo kaltą valstybės tarnautoją, valstybės institucija turėtų, kaip numato [Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymas](#), pareikšti ieškinį dėl žalos išieškojimo regreso (atgręžtinio reikalavimo) tvarka konkrečiam valstybės tarnautojui (darbuotojui), jei valstybės tarnautojas ar kitas darbuotojas jos neatlygino savo noru; jeigu jau yra pasibaigę tarnybinės atsakomybės taikymo terminai, numatyti [VTĮ](#), ir tarnybinio nusižengimo tyrimas konkretaus valstybės tarnautojo atžvilgiu dėl šios priežasties nėra atliekamas, valstybės institucija turėtų pareikšti ieškinį dėl žalos išieškojimo regreso tvarka, vadovaudamasi preliminaraus faktinės situacijos vertinimo duomenimis (t. y. pareikšti ieškinį tuo atveju, jei preliminaraus vertinimo metu būtų nustatyta, kad dėl neteisėtų veiksmų atlikimo yra galbūt kaltas konkretus valstybės tarnautojas);

2. Jeigu dėl valstybės tarnautojo ar darbuotojo neteisėtų kaltų veiksmų jau yra pasisakyta įsiteisėjusiame teismo sprendime, siekiant žalos atlyginimo regresu tvarka, atlikti tarnybinio nusižengimo tyrimo nėra būtina ir valstybės institucija, inicijuodama žalos atlyginimo regresu tvarka procesą, gali pareikšti ieškinį tam valstybės tarnautojui (darbuotojui), kurio neteisėti veiksmai jau yra konstatuoti anksčiau priimtame įsiteisėjusiame teismo sprendime; šiuo atveju reikia dar kartą pažymėti, kad kalbama tik apie civilinės atsakomybės taikymą, jeigu valstybės institucija siektų patraukti valstybės tarnautoją tarnybinės atsakomybės, tarnybinio nusižengimo tyrimas vis tiek turėtų būti atliktas [VTĮ](#) nustatyta tvarka;

3. Jeigu valstybės institucija nenustato konkrečių valstybės tarnautojų, dėl kurių kaltės buvo atlikti neteisėti veiksmai, dėl kurių institucija turėtų atlyginti žalą tretiesiems asmenims, manytina, kad [Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo](#) 5 straipsnio 4 dalies nuostata dėl privalomumo pareikšti ieškinį dėl žalos išieškojimo regresu tvarka apskritai negalėtų būti įgyvendinta, be to, pažymėtina ir tai, kad vadovaujantis [Civilinio proceso kodeksu](#), jeigu valstybės

institucija pareikštų nepagrįstą ieškinį (nepagrįstai patrauktų atsakomybės asmenį, dėl kurio kaltės nėra jokių duomenų), valstybės institucijai teismas galėtų taikyti [Civilinio proceso kodekse](#) numatytas sankcijas dėl piktnaudžiavimo procesu.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad kiekviena darbuotojo kaltės forma (tyčia, neatsargumas) ir rūšis (tiesioginė ar netiesioginė tyčia, neatsargumas dėl per didelio pasitikėjimo ar nerūpestingumo) yra pakankama materialinei atsakomybei atsirasti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-446-2009](#)).

Pažymėtina, kad siekiant taikyti visišką žalos atlyginimą, kai konstatuojama darbuotojo tyčia padarius žalą, svarbu įvertinti tik kaltės, kuria padaroma žala, formą ir yra nereikšminga tyčios rūšis – tiesioginė ar netiesioginė.

Jeigu teisme būtų nustatyta, kad valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, valstybės tarnautojo atsakomybė pagal [VTI](#) 33 straipsnio 2 dalies nuostatas yra neribojama, o tais atvejais, kai valstybės tarnautojas žalą padarė neatsargiai, valstybės tarnautojo atsakomybė būtų ribojama 9 vidutinių valstybės tarnautojo atlyginimų dydžiu.

Pagal dabartinį reglamentavimą institucija ir valstybės tarnautojas gali susitarti taikiai dėl žalos atlyginimo ir sudaryti žalos išmokėjimo grafiką bendru susitarimu; kilus ginčui, žalos atlyginimas priteisiamas teismo sprendimu ir nevykdant sprendimo geruoju, sprendimas būtų vykdomas priverstine tvarka, o išskaitų iš darbo užmokesčio tvarką reglamentuoja [Civilinio proceso kodekso](#) 663 ir 736 straipsniai.

Teismų praktikoje teismai minėtą [VTI](#) 33 straipsnio 2 dalies sakinį laiko kaip išieškojimo būdą nustatančią normą, priteisiant žalą iš valstybės tarnautojo regreso tvarka. Teismų praktikos dėl 2010 m. liepos 1 d. įsigaliojusio [VTI](#) 33 straipsnio 2 dalies pakeitimo dėl tyčios dar nėra, todėl pagal dabartinį reglamentavimą regreso teisė gali būti užtikrinta darant išskaitas vien iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio, neišieškant iš kito turimo turto kaip tai numato [Civilinio proceso kodekso](#) nuostatos.

Praktikoje galimas atvejis, kai valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga atlygino žalą, kurią padarė keli valstybės tarnautojai. Tokiu atveju ji turi teisę iš kiekvieno valstybės tarnautojo reikalauti išmokėto žalos atlyginimo dalies, proporcingos jų kaltei. Pagal [Civilinio kodekso](#) 6.280 straipsnio 2 dalį, kai neįmanoma nustatyti kiekvieno iš žalą padariusių asmenų kaltės dydžio, laikoma, kad jie žalą turi atlyginti lygiomis dalimis.

Kolegialių valstybės ar savivaldybių institucijų vadovų ir narių padarytos žalos atlyginimas tiesiogiai susijęs su jų pozicija priimant žalą sukėlusį sprendimą. [Civilinio kodekso](#) 2.90 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad juridinio asmens kolegialaus organo posėdžiai (susirinkimai) turi būti protokoluojami. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad protokole turi būti nurodyta: posėdžio (susirinkimo) vieta ir laikas, dalyvių skaičius, kvorumo buvimas, balsavimo rezultatai, sprendimai. Prie protokolo turi būti pridedamas dalyvių sąrašas ir informacija apie posėdžio (susirinkimo) sušaukimą. Posėdyje (susirinkime) dalyvaujančių asmenų reikalavimu į protokolą turi būti įrašoma jų pareikalauta informacija. Visi pakeitimai, papildymai protokole turi būti aptarti.

Pažymėtina, kad [VTI](#) 33 straipsnio 3 dalyje nustatyta kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos vadovo ir narių solidari atsakomybė, tačiau neapartas bendros atsakomybės taikymas, kai sprendimą (administracinį aktą) kartu priima keli skirtingo lygmens tarnautojai (pvz., vizuojant departamento/skyriaus išvadą) arba kelių institucijų tarnautojai (pvz., detalaus plano derinimas). Šiuo atveju bendrą [Civilinio kodekso](#) nuostatų nepakanka – [Civilinio kodekso](#) 6.279 straipsnyje įtvirtintas bendras principas, kad bendrai padarę žalos asmenys nukentėjusiam asmeniui atsako solidariai, tačiau valstybės tarnybos atveju atsakomybė turi būti subsidiari, dalinė ir diferencijuota, jei tą patį dokumentą/administracinį aktą pasirašė skirtingo lygio valstybės tarnautojai. Todėl

sprendžiant kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos vadovo ir narių atsakomybės klausimą, reikėtų atsižvelgti ir į šią aplinkybę.

Direktorius

Osvaldas Šarmavičius